

„Ha a pálca beszélni tudna...

...szörnyű dolgokról mesélne. Ha egy muzsikus elront valamit hangszerén, mindenki észreveszi. A karmester eltussolhatja hibáit, sajnos leginkább éppen a közönség előtt.”

Riccardo Muti munkásságáról nehéz újat mondani; minden megadatott neki, ami egy karmester álma lehet. A nápolyi születésű muzsikus először zongorázni, majd hegedülni tanult, közép-fokú zenei tanulmányait Bariban végezte. A milánói Giuseppe Verdi Konzervatórium növendékeként zeneszerzést és karmesterséget tanult. Személyesen ismerte Toscaninót, Böhmöt, Karajant, Ormándyt és halhatatlan karmesterek, hangszeres előadóművészek sorát. 1968-tól 14 éven át volt a Firenzei Maggio Musicale vezető karmestere. 1971-ben debütált a Salzburgi Ünnepi Játékokon. 1972-ben vezényelte először a Londoni Filharmonikus Zenekart és nem sokkal később, Otto Klemperer utódjaként tíz évre átvette a vezető karmesteri pozíciót. Ebben az évben debütált az Edinburghi Fesztiválon, a Covent Gardenben Londonban és a Staatsoperban Bécsben. 1977-ben vendégeskedett először a Philadelphia Zenekarnál, majd 1980 és 1992 között Ormándy Jenő utódjaként annak vezető karmestere lett. Londonban és Philadelphióban egyaránt „Conductor Laureate” kitüntetést kapott. 1986-ban lett a milánói Scala főzeneigazgatója, 1987-ben a Scala Filharmonikus Zenekarának zenei igazgatójává nevezték ki. Két alkalommal vezényelte a bécsi újévi hangversenyt, számos hangfelvételt készített, több egyetem zenei fakultásának díszdoktora, hazai és nemzetközi kitüntetések birtokosa.

Személyes találkozásra egy októberi Traviata-előadás adott alkalmat, amelynek címszereplője Rost Andrea volt. Információszerezésre azonban azóta, apránként került sor; a hiányzó láncszemeket, életrajzi adatokat Helga Schalkhäuser 1994-ben megjelent riportkönyvéből pótoltam.

– Eredetileg Buenos Airesban tervezték előadni a Scala társulatával ezt a Traviatát. Abban a színházban, ahol Toscanini is vezényelt annak idején. Most mégis Milánóban szólal meg a mű, még hozzá hosszabban, mint ahogy azt megszoktuk. Minden áriának minden versszaka elhangzik. Elvből vagy a megszokottól való eltérés szándékától vezérelve ragaszkodik az eredeti verzióhoz?

– Szerettem úgy hallani, ahogy azt Verdi annak idején elképzelhette. Tudom, hogy meglepő, hiszen mindig kockázatos dolog hűnek lenni a műhöz, magunkat az eredetihez tartani. Kényelmesebb és sikeresebb dolog, ha az ember a hagyományos, ismerős interpretációt választja. Akkor ugyanis a közönség megkapja azokat a megfeleléseket, amelyeket a mű adott pontján már előre vár.

Ennek ellenére én egyáltalán nem ragaszkodom az ilyen hagyományokhoz és figyelmen kívül hagyom azokat, akik a megszokottat várják. Ők ostobák, hi-

szen számukra minden változás, így az eredetihez való visszafordulás is tragédia. Aludni szeretnének, valójában halottak. Eddig még nem bántam meg, hogy nem rájuk hallgattam; mindig sikert arattam.

Egyébként éppen Toscanini fogalmazott legélesebben ezekről a gyakran kétes értékű hagyományokról: „A tradíció nem más, mint rossz emlék egy rosszul sikerült előadásról”.

– Ezt lehet akár zenei ars poeticának is tekinteni?

– Az ars poetica nem az eszközben (adott esetben a versszakok végigéneklésében) van. Minden alkalommal abban reménykedem, hogy előadásommal, vezénylésemmel, még elkövetett hibáimmal is hű vagyok magához az alkotáshoz. Ehhez tartozik, hogy felismerjem azokat az igazságokat amiket a partitúra rejt magában. Rosszul vagy jól, nem fontos. Lényeg, hogy ne csak személyes sikerélményem legyen az előadás.

– Kedvencei nyilván az olasz komponisták, sok Beethoven-, Schubert-, Schumann és más német zenével kapcsolatos felvétele is közkezen forog. Tudna-e rangsorolni?

– Kedvenceim valóban az olaszok, de ugyanilyen mértékben a németek is, elég a szimfonikus repertoárra gondolni. Nem egyoldalú specialista vagyok, ami az előadó-művészetet illeti. Mindent a szívembe zártam, kezdve a barokk komponistáktól a kortársakig. Úgy gondolom, ennek így kell lennie.

Név szerint nem szívesen emelek ki közülük senkit. Ha mégis meg kell tennem, Bach, Beethoven, Mendelssohn jut eszembe, és persze Schumann, akihez különös, nehezen definiálható érzékek-érzelmekek fűznek. Zenéjét egyszerűen mélyen gyökerezőnek tartom. Ez az oka annak, hogy miért játszottam rövid időn belül lemezre az összes Schumann-szimfóniát. Az ő romantikája teljes mélységében reprezentálja a német létet. És ha még

mondjuk a fiatal Beethovennél érezhetőek is olasz benyomások, Schumannnál ez teljesen hiányzik. Ő száz százalékosan német.

– *Mennyire tartja muzsikusi élete szer- ves részének a kortárs zenét?*

– Teljesen. Sokak számára Wagner és Richard Strauss az utolsó klasszikusok. Én ezt másképp látom. Nagyon közel állnak hozzám a kortárs alkotások – Penderecki, Ligeti, Lutoslawski művei.

Amikor először vezényeltem vendégkarmesterként Philadelphiában, Pendereckit mutattam be. Valóságos provokáció volt ez az ottani, szélsőségesen konzervatív közönség számára. Különösen a hölgyekre gondolok mulatva mind a mai napig, akik nem tudták, hogyan viselkedjenek. Sokaknak azért nagyon tetszett. Nagyon sok levelet kaptam (az amerikaiak szívesen írnak), amikben sok szeretettel gondoltak rám.

– *Mennyire tartja maradandó értékűnek a hangfelvételeket?*

– A felvételeket valahol egy stúdióban készítik, egy bizonyos napon, ilyen vagy olyan időjárásnál – ami életemnek csak egyetlen mozzanatát jelentheti. Nem tekinthető tehát művészi testamennak, ahogy azt sokan szívesen gondolják.

– *Karmesteri tevékenységének számos csúcspontja közül legszuggesztívebben Philadelphiáról és Milánóról beszél. Egyáltalán, mikor találkozott először életében zenekarral?*

– 17 éves lehettem, amikor először láttam igazi zenekart. És ez egy valódi harmadosztályú zenekar volt. Rádión már sokszor hallhattam, de televízió, amivel

ma születésüktől fogva cseperednek a gyerekek, nem volt. A hanglemezek ritkaságszámba mentek. Csak elképzelnem tudtam addig, milyen is lehet egy igazi zenekar.

– *Philadelphia kapcsán mit érzett, ami ennyire maradandóvá vált?*

– A philadelphiai pozíció olyan lehetőséget teremtett számomra, amiről a legtöbben csak álmodni tudnak. Értékes Stradivarit tartottam a kezemben. Ilyen értékes hangszerrel megszólaltatni a zenét, ez az egyetlen, amire gondoltam akkor. Nem a karrierre, hanem a zenére, ami értelmet ad az életnek, pontosabban arra, milyen mélyre tudok merülni a muzsika titkáiban.

– *És mit jelent a Scala?*

– A Scalával kapcsolatban csak meseteremet, Antonio Vottot tudom idézni, aki azt mondta, hogy ez a színház egy egészen sajátos csodát rejt magában. Aki itt a pódiumra áll, az a géniusz elődök szellemiségét sugározza. Strauss, Toscanini, Furtwängler és a többiek mind itt hagytak valamit mágikus személyiségükből.

Az, hogy én most ebben a pozícióban itt lehetek, karmesteri létem megkoronázása. Egyben komoly kötelezettséggel is jár: A Scala nem egyszerűen egy színház, ahol az ember fellép évente két-három produkcióban. Itt olyan embereknek kell megmutatni mi a zene, mi a kultúra, akik a világ minden tájáról igen magas elvárásokkal érkeznek. A Scala a világnak az operaháza, ahol a klasszikus olasz operának meg kell szólalnia. És ez nem minden. A figyelmet a kortárs repertoárra is ki kell terjeszteni.

– *Személyes ismeretségben állt még olyan karmester-nagyságokkal, akik ma már „csak” a zenetörténet ragyogó fejezetei. Ami azonban a kortársakat illeti, általában szembeállítják Claudio Abbadoval. Valóban rossz lenne a viszony kettejük között?*

– Sokan szeretnének konkurrenciárcot létesíteni köztem és Abbado között. Helytelen, mert mindketten más úton járunk. Abbado nyolc évvel idősebb nálam, már egy ideje befejezte a konzervatóriumot, amikor én odakerültem. Azóta is mindig a világ más helyein dirigálunk. Ismerjük egymást, mint kolléga a kollégát. Ennyi és nem több. Barátságáról azonban nem beszélhetünk – ahhoz mélyebb kapcsolat szükséges.

– *Sokan pesszimisták a jövő énekeseit illetően. Technikai profizmusról beszélnek, ami várhatóan a zenei kifejezés rovására megy. Ön is ezen a véleményen van?*

– Pillanatnyilag nem vagyok pesszimista, hiszen bőven van utánpótlás, különösen ami az Egyesült Államokat illeti. Ami általában nehézséget okoz, az a Wagner- és Verdi-szerepekre megfelelő előadót találni.

– *Milyen esélye van egy operára is specializálódott karmesternek arra, hogy megismerje az operairodalmat?*

– Az operarepertoár olyan, mint az óceán. Ha az ember karmestereként egész életében keményen dolgozik, a végén elmondhatja, hogy annyit tett érte, mintha forró kőre egy csepp vizet lötytyintett volna.

Tóth Anna

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1077 Budapest,
Dohány u. 86.

Tel./fax:
342-3623

Nyitva:
hétfő-péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
8.30-13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok